

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1717

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1026

Kitap Adı : Medenî Süreler Işığında Ahlâk

Book Title : Ethics in The Light of Sûrahs Revealed in Madanî

ISBN : 978-625-5576-80-4

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255576804

Yazar | Author: Mehmet Güllü Orman | orcid.org/0009-0007-8830-1359

Editör | Editor: Abdullah Önder | orcid.org/0000-0002-4141-5873

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 115 (x + 105)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 - İslam ahlakı | Islam ethics

BISAC: RELO28000 - Din / İslam / Genel | Religion / Islam / General

THEMA: QRAM2 - İslam ahlakı | Islam ethics

LC Classification: BP134.E8 - İslam ahlâkı, Kur'an'daki ahlâkî konular | Islamic Ethics, Qur'anic teachings on ethics

DEWEY: 297.5 - İslam Ahlâkı | Islamic ethics

WoS Category: Religion | Din

WoS Citation Topics Meso: 6.4 : Islamic Studies | İslam Araştırmaları

WoS Citation Topics Micro: 6.4.12 - Qur'anic Studies | Kur'an Çalışmaları

Scopus Subject Areas: 1202 - Din ve Teoloji | Religious Studies and Theology

SciVal: 1202 - Din Araştırmaları | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Orman, Mehmet Güllü. *Medenî Süreler Işığında Ahlâk*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Medenî Sûreler Işığında Ahlâk

Mehmet Güllü ORMAN

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Mehmet Güllü ORMAN

1986 yılında Adıyaman'ın Kahta ilçesine bağlı Güzelçay köyünde doğdu. Eğitim-öğretim hayatına Güzelçay ilköğretim okulunda başlayan yazar, ortaöğrenimini Mülk Ortaokulu'nda tamamladı. 2006 yılında Kahta İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. Lise hayatında okul temsilciliği, ilçe öğrenci temsilciliği ve okul dergisinin yayın yönetmenliği gibi çeşitli sorumluluklar aldı. 2009 yılında başladığı Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 2013'te mezun oldu. Üniversitedeyken Sosyal Aktiviteler ve Eğitim Kulübü'nü (SAVEK) kurarak, bu kulüp bünyesinde sempozyum, konferans, seminer ve çeşitli sosyal aktivitelerin yapılmasına öncülük etti. Bunların haricinde yazar, yerel gazete ve çeşitli vakıf ve derneklerde yöneticilik dahil çeşitli görev ve sorumluluklar aldı. 2024 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalı'nda tezli yüksek lisansını tamamlayan yazar, evli ve üç çocuk babasıdır.

He was born in 1986 in Güzelçay village, Kahta district, Adıyaman. The author began his education at Güzelçay Primary School and completed his secondary education at Mülk Secondary School. He graduated from Kahta Imam Hatip High School in 2006. During his high school years, he took on various responsibilities, such as school representative, district student representative, and editor-in-chief of the school magazine. He graduated from Dicle University Faculty of Theology in 2013, having started in 2009. While at university, he founded the Social Activities and Education Club (SAVEK) and spearheaded the organisation of symposiums, conferences, seminars, and various social activities within this club. In addition to these, the author has held various positions and responsibilities, including management roles at local newspapers and various foundations and associations. The author completed his thesis-based master's degree in the Department of Exegesis at Erciyes University's Institute of Social Sciences in 2024. He is married and has three children.

Kitap Hakkında

Medenî Sûreler Işığında Ahlâk

Ahlâk bir toplumun olmazsa olmaz normlarıdır. Ahlâklı toplum huzurlu ve mutlu toplumdur. Bu çalışmada “Medenî sûrelerde ahlâkî ilkeler” konusu ele alınmıştır. Bu bağlamda Mekkî-Medenî tasnifi, Medenî sûrelerin hangi sûreler olduğu ve bu sûrelerin muhtevaları üzerinde durulmuştur. Sonrasında ahlâk konusu ele alınmış, bu bağlamda cahiliye dönemi ve İslam’dan sonra Medine’deki ahlâkî ilkeler üzerinde durulmuştur. Ayrıca Medenî sûrelerde hangi tür ahlâkî esasların yer aldığı incelenmiştir. Kur’ân’ın getirmiş olduğu ahlâkî ilkeler, evrensel değer taşımaktadır. Bu tür ahlâkî davranışlara sahip olan toplumlar huzurlu ve mutlu toplum olmuştur. Çünkü Medenî sûrelerde yer alan ahlâkî ilkeleri Medine toplumu uygulamış ve bunun meyvesi olarak “asr-ı saâdet” diye bir toplum teşekkül etmiştir. İnsanlar arası yardımlaşma ve dayanışma duygusunun hakim olduğu, infak, cömertlik, şefkat ve merhamet gibi duyguların hakim olduğu bir toplumun inşasının ancak Kur’ân’ın getirmiş olduğu evrensel ahlâk ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalınarak mümkün olacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu ahlâkî ilkelerin nasıl uygulandığını ortaya koyan ve ömrünün sonuna kadar bu ahlâkî ilkeleri sergileyen Hz. Peygamber’in ahlâkî yaşantısı da önemlidir. İncelediğimiz sure ve ayetler bize gösterdi ki kim bu dünyada iyilik yaparsa karşılığını mutlaka görür. Kim kötülük yaparsa karşılığını mutlaka görür. Bu çalışmada içerik analizi ve mukayeseli analiz yöntemleri kullanılarak Kur’ân-ı Kerim’deki Medenî surelerde hangi ahlâkî ilkelere yer verildiğinin tespiti ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur’ân; Medenî Sureler; Ahlâkî İlkeler; Evrensel Değerler; Asr-ı Saâdet

About the Book

Ethics in The Light of Sûrahs Revealed in Madanî

Morality is the indispensable norms of a society. A moral society is a peaceful and happy society. In this study, the subject of “Ethics in The Light of Sûrahs Revealed in Madanî” is discussed. In this context, the classification of Makkî-Medenî, which suraahs are the civil suraahs and the contents of these suraahs were emphasized. Then the subject of ethics was discussed, and in this context, the ethics in the jahiliyya period and in Medina after Islam were emphasized. In addition, what kind of moral principles are included in the Madinan suras were examined. The moral principles brought by the Qur'an have universal value. Societies that have such moral behaviors have been peaceful and happy societies. Because the society of Medina practiced the moral principles in the Madanî suras and as a result, a society called “Golden Age” was formed. It is understood that the construction of a society where the sense of cooperation and solidarity between people prevails, where feelings such as giving, generosity, compassion and mercy prevail, can only be possible by strictly adhering to the universal moral principles brought by the Qur'an. In addition, the moral life of the Prophet (pbuh), who demonstrated how these moral principles were applied and exhibited these moral principles until the end of his life, is also important. In this study, it is aimed to determine and evaluate which moral principles are included in the Madani suras in the Holy Quran by using content analysis and comparative analysis methods.

Keywords: Qur'ān; Madanî Surahs; Moral Principles; Universal Values; Golden Age

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
MEDENÎ SÛRELER ve AHLÂK	9
1. Medenî Sûreler	9
1.1. Mekkî-Medenî Tasnifi	9
1.2. Medenî Sûrelerin Sayısı	12
1.3. Medenîliği İhtilafı Sûreler	13
1.4. Medenî Sûreler ve Genel Muhtevası	18
1.4.1. Bakara Sûresi	18
1.4.2. Âl-i İmrân Sûresi	20
1.4.3. Nisâ Sûresi	21
1.4.4. Mâide Sûresi	22
1.4.5. Enfâl Sûresi	23
1.4.6. Tevbe Sûresi	24
1.4.7. Nûr Sûresi	26
1.4.8. Ahzâb Sûresi	26
1.4.9. Muhammed Sûresi	27
1.4.10. Feth Sûresi	28
1.4.11. Hucurât Sûresi	29
1.4.12. Hadîd Sûresi	30
1.4.13. Mücadele Sûresi	30
1.4.14. Haşr Sûresi	31
1.4.15. Mümtehine Sûresi	31
1.4.16. Cum'a Sûresi	32
1.4.17. Münâfikûn Sûresi	33
1.4.18. Talâk Sûresi	33
1.4.19. Tahrîm Sûresi	34
1.4.20. Nasr Sûresi	34
1.4.21. Saf Sûresi	35
1.4.22. Tegâbün Sûresi	36
1.4.23. Zilzâl Sûresi	36

2. Ahlâk	37
2.1. Ahlâk'ın Sözlük ve Terim Anlamı	38
2.2. Kur'an'da Ahlâk	39
2.3. Medine'de Toplumsal Ahlâk	41
2.3.1. İslâm'dan Önce Medine'de Ahlâk	42
2.3.2. İslâm'ın Gelişinden Sonra Medine'de Ahlâk	45
İKİNCİ BÖLÜM	
MEDENÎ SÛRELERDE AHLÂKÎ İLKELER	49
1. Güzel Ahlâki İlkeler	50
1.1. Adaletli Olmak	51
1.2. Affedici Olmak	56
1.3. Sözünde Durmak	59
1.4. İnfak Etmek	62
1.5. Sabırlı Davranmak	68
1.6. İyiliğe Teşvik Etmek-Kötülükten Sakındırmak	71
1.7. Anne-Babaya İyi Davranmak	74
2. Kötü Davranışlar	76
2.1. Gıybet Yapmak	77
2.2. Kibirli Davranmak	79
2.3. Lakap Takmak	82
2.4. Alay Etmek	84
2.5. Emanete İhanet Etmek	85
2.6. Riyakarlık Yapmak	87
2.7. Tecessüste Bulunmak	88
2.8. Zan ile Hareket Etmek	90
2.9. Zina Yapmak	92
SONUÇ	95
KAYNAKÇA	97
DİZİN	103

ÖN SÖZ

İnsanın yaşam serüvenindeki en önemli hedeflerinden biri, kendisini sürekli olarak yetkinleştirmektir. Bu yetkinleşmenin göstergeleri bireyin sergilediği iyi ya da kötü huylar ve davranışlardır. Kişinin iyi ya da kötü biri olarak anılmasına sebep olan “faziletler” ve “reziletler”in tamamı ahlâk olarak tanımlanır. Faziletler ahlâkı veya güzel ahlâk hem bireyin hem de toplumun huzurlu ve mutlu bir hayat sürdürebilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Zira güzel ahlâk birey ile birey ve birey ile toplum arasındaki ilişkilerde düzeni sağlamak için belirli kurallar ve sorumluluklar öngörür. Bireyler bu kurallara riayet ettikleri sürece huzurlu ve mutlu bir hayat sürebilirler. Örneğin, doğru sözlülük veya yalan söylememe ahlâkî bir erdem olarak kabul edilir. Bu tür bir davranışın yaygın olduğu bir toplumda bireyler birbirlerine karşı daha fazla güven duyar ve bu güven, toplumsal ilişkilerin olumlu yönde gelişmesine katkı sağlar. İnfak ahlâkı da böyledir. İnfak bir toplumda yaygın olduğunda yoksul ve fakir bireyler geçim sıkıntısı çekmezler ve bu durum toplumsal huzuru ve refahı artırır. İnfak ahlâkının hâkim olduğu toplumlarda insanlar arası iletişim daha sağlıklı olur. Yardımlaşma ve dayanışma duygusu toplumda güveni pekiştirir ve sosyal ilişkiler daha güvenli hale gelir.

Öte yandan kötü ahlâkın, başka bir ifadeyle reziletlerin yaygın olduğu toplumlarda aksine huzur ve mutluluk azalır, bireyler arasındaki güven duygusu zedelenir ve buna bağlı olarak toplumsal iletişim zayıflar. Mesela gıybet kötü davranıştır. Bunun yaygın olduğu bir ortamda insanlar birbirlerine karşı güven duygusu geliştiremezler. Benzer şekilde iftira da kötü bir davranıştır ve bu tür bir davranışın yaygın olduğu toplumlardaki bireyler birbirlerine karşı güvensizlik hissine kapılırlar, iletişimde mesafeli davranırlar ki bu da nihayetinde toplumsal huzursuzluklara yol açar.

Kur’an inmeye başladığında karşısında Câhiliye kültürü denilen reziletlerin (kötü ahlâkın) hâkim olduğu bir toplumsal yapı vardı.

Bu dönemde güzel ahlâkı temsil eden söz ve davranışlar yok denecek kadar azalmış, insanlar arasındaki ilişkiler daha çok güç dengesine dayalı bir durumda, zayıf ve kimsesizler mağdur ediliyordu. Ancak Kur'an, getirdiği ahlâkî ilkelerle hak ve adaleti tesis etmiş, güçlünün değil haklının yanında durarak toplumda güzel ahlâkı inşa etmiştir. Kur'an'ın sunduğu bu ahlâkî ilkelerin birçoğu Mekkî sûre ve âyetlerde yer almışken, bir kısmı Medenî sûre ve âyetlerde yer almıştır. Medenî sûrelerde, Medine'de Câhiliye döneminin aksine yardımlaşma ve dayanışma duygusunun ön plana çıktığı, güçlünün değil kardeşlik hukukunun hâkim olduğu, merhamet ve şefkatin egemen olduğu bir toplum yapısı ortaya çıkmıştır. Bu toplum "Asr-ı saâdet" toplumu olarak adlandırılmıştır ki bu, temelde Kur'an ve Hz. Peygamber'in getirmiş olduğu ahlâkî erdemler sayesinde.

Medenî sûreler ve ahlâka dair yapılan bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Mekkî ve Medenî sûreler, Mekkî-Medenî tasnifi, Medenî sûrelerin içeriği, ahlâk kavramı, Câhiliye döneminde Medine'deki ahlâk anlayışı ve İslâmiyet dönemi Medine'sindeki ahlâkî değerler ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Medenî sûrelerdeki ahlâkî ilkeler incelenmiştir. Bu bölümde; güzel ahlâk ve kötü ahlâkî davranışların neler olduğu ve Medenî sûrelerde nasıl yer aldığı üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmanın ortaya çıkması sürecinde yardımını esirgemeyen başta kıymetli hocam Prof. Dr. Mehmet Demirci'ye içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca çalışmaya kıymetli önerileriyle katkıda bulunan değerli dostlarım Doç. Dr. Ziya Erdinç, Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Önder ve Dr. Öğr. Üyesi Hamdi Yalçın'a şükranlarımı sunuyorum. Mesleki görevim ve akademik araştırmalarım olmak üzere hayatın tüm aşamalarında her daim desteklerini arkamda hissettiğim değerli eşim Tuba Hanım ve sevgili çocuklarım çok büyük bir teşekkürü hak etmektedirler.

Bu çalışmayı yapacak gücü ve zamanı bahşeden Yüce Rabbim'e hamd ederim...

Mehmet Güllü ORMAN
Adıyaman 2025